

Stockholm den 22 augusti 2018

R-2018/0960

Till Justitiedepartementet

Ju2018/02403/DOM

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 16 maj 2018 beretts tillfälle att avge yttrande över promemorian Snabbare lagföring (Ds 2018:9).

Sammanfattning

Advokatsamfundet har ingen erinran mot att förundersökningar och brottmål av okomplicerad natur handläggs snabbt och smidigt, så länge som rättssäkerheten upprätthålls fullt ut för den som misstänks för brott.¹ Advokatsamfundet delar promemorians uppfattning att jourdomstolar inte bör införas. Advokatsamfundet motsätter sig dock vissa av de förslag som lämnas och vill i övrigt särskilt framhålla följande.

Synpunkter

Allmänt

Utgångspunkten för Advokatsamfundets synpunkter är att en snabbare lagföring av brott i grund och botten endast kan skapas under förutsättning att man snabbt får den misstänkte att erkänna brottet, att denne går med på en omedelbar prövning av brottsmisstankarna eller att den misstänkte frihetsberövas i avvaktan på lagföring. Det säger sig självt att eventuella åtgärder för att skapa sådana förutsättningar för en snabbare lagföring är svåra att förena med bibehållen rättssäkerhet och processuella rättigheter för den enskilde som misstänks för brott.

¹ Se Advokatsamfundets remissyttrande den 3 oktober 2017 över promemorian En snabbare lagföring – försöksprojekt med ett snabbförfarande i brottmål (Ds 2017:36).

Jourdomstolar

Advokatsamfundet delar på de i promemorian anförda skälen uppfattningen att en ordning med jourdomstolar inte bör införas. Därutöver skulle en sådan ordning i flera avseenden kunna riskera den misstänktes processuella rättigheter och rättssäkerhet i stort.

Utvidgning av det geografiska området för försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål för vuxna lagöverträdare

Advokatsamfundet har i sitt yttrande den 3 oktober 2017 över promemorian En snabbare lagföring – försöksprojekt med ett snabbförfarande i brottmål (Ds 2017:36) framfört farhågor beträffande ett förfarande där redan ingripande polis ger besked beträffande delgivning av handlingar från domstol samt beträffande tid och plats för en kommande rättegång. Vad som där har anförts vidhålls. Med detta sagt har Advokatsamfundet inga invändningar mot den nu föreslagna utvidgningen av projektet i och för sig.

Försöksverksamhet med snabbförfarande i brottmål för unga lagöverträdare

Advokatsamfundet delar uppfattningen att det i brottmål avseende unga lagöverträdare är särskilt angeläget med skyndsamhet. Att ett första förhör med en ung misstänkt person äger rum inom en vecka framstår som rimligt. Advokatsamfundet anser dock att förslaget riskerar den unges rättssäkerhet i olika avseenden och även i övrigt riskerar medföra negativa effekter för den unges processuella rättigheter.

Som nämns i promemorian ska vid ungdomsmål huvudförhandling sättas ut inom två veckor från åtal. Korta frister påverkar, som också nämns i promemorian, det skäligen rådru som en misstänkt och dennes försvarare måste ha för att kunna hinna förbereda sitt försvar. Advokater behöver såsom rättsligt biträde även kunna planera sin verksamhet. Planeringen sträcker sig vanligen längre fram än två veckor. Det är Advokatsamfundets bedömning att redan dagens korta frister mellan åtal och huvudförhandling i bland annat ungdomsmål leder till onödiga substitutioner eller byten av försvarare, målsägande-biträden och särskilda företrädare. Det föreslagna snabbförfarandet ger intryck av att skyndsamheten i processen väger tyngre än unga tilltalades och i förekommande fall unga målsägandes, intresse av att på ett rättssäkert sätt kunna förbereda sin talan med sin försvarare eller biträde. Inom den föreslagna försöksverksamheten för unga lagöverträdare bör därför uppmärksamhet riktas på i vilken mån den snabba handläggningen kan sägas påverka den unges rättssäkerhet genom att negativt påverka den unges skäligen rådru, liksom dess negativa effekter genom försvararbyten och substitutioner som framtingas av de korta fristerna.

Redan med dagens reglering ska vårdnadshavare och representanter för socialtjänsten ges tillfälle att närvara vid förhör med den unge. Vid dessa förhör närvarar således en eller flera förhørsledare, vårdnadshavare, representanter för socialtjänsten och en försvarare samt i förekommande fall även tolk. Det stora antal personer som deltar vid förhör med unga har ofta negativ inverkan på dessa vid förhörstillfället. Advokatsamfundet vill därför

i detta sammanhang lyfta frågan om inte såväl socialtjänstens som vårdnadshavarnas närvaro, där den unge och dennes försvarare så begär, kan ersättas med en rätt till upplysningar om vad som förekommit vid förhöret.

Häktning och snabbare lagföring för frihetsberövade vid mindre allvarlig brottslighet

Häktning är en ytterst ingripande åtgärd för den som misstänks för brott och bör tillgripas endast där skälen för ett sådant frihetsberövande framstår som mycket starka. Så är vid recidivfara inte fallet om den misstänkta gärningens straffvärde inte är så högt att det, ens med beaktande av tidigare brottslighet, kan väntas leda till en faktiskt frihetsberövande påföljd (mot vilken häktningstiden skulle kunna avräknas). Brottets straffvärde har under lång tid haft en central betydelse för förutsättningarna att kunna frihetsberöva någon. Förslaget om att införa en obligatorisk häktningsgrund vid recidivfara oavsett brottets straffvärde (om ej antas enbart leda till böter) är mycket långtgående och alltför repressivt, oaktat den proportionalitetsprövning som föreslås. Om det upplevs att samhället i högre grad behöver skydda sig mot mycket brottsaktiva personer, är det i första hand påföljdssystemet som bör justeras och inte häktningsreglerna. Advokatsamfundet avstyrker därför förslaget om att införa en häktningsbestämmelse som i princip möjliggör häktning på recidivfara oavsett brottets straffskala (förslaget till 24 kap. 2 § 3 rättegångsbalken).

Förenklade bestämmelser om slutunderrättelse vid enklare förundersökningar

Redan gällande regler beträffande slutunderrättelse är dysfunktionella i så motto att den misstänkte inte ges rätten till ett eget exemplar av förundersökningen, utan endast rätten att ta del av denna på polisstationen. Advokatsamfundet delar inte utredningens bedömning att vikten av en slutunderrättelse skulle vara begränsad när det gäller mindre komplicerade förundersökningar, och i synnerhet inte om brottet är förnekad. Rätten till slutunderrättelse bör tvärtom förstärkas på så sätt att den misstänkte på elektronisk väg eller genom postbefordran innan åtal väcks, ska ha rätt att erhålla ett eget exemplar av förundersökningen samt ges skäligt rådrum för erinran. Ingenting hindrar att detta sker genom förenklad delgivning. Att såsom föreslås därefter av domstolen endast erinras om sin rätt att ta del av utredningen är även det otillräckligt. Utredningen bör, om det inte redan skett vid slutdelgivningen, åtminstone bifogas stämningen. Advokatsamfundet avstyrker således även förslaget till 23 kap. 18 c § rättegångsbalken.

Övrigt

Advokatsamfundet vill avslutningsvis framhålla nödvändigheten av att promemorians förslag även kombineras med garantier för den misstänkte att utanför ordinarie kontorstid biträdas av offentliga försvarare. Offentliga försvarare som till följd av förslagen om åtgärder för att påskynda lagföringen behöver tjänstgöra under kvällar, nätter och helger bör också ersättas i enlighet med den särskilda jourtaxa som gäller för offentliga försvarare.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Anne Ramberg/

genom Maria Billing